

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอ ศรีสงคราม จังหวัด นครพนม
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๘ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายสุนันท์ มหาวงษ์
๒. เลขประจำตัวประชาชน
๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๓๐๘ หมู่ ๓ ต.นาเดื่อ อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม ๔๘๑๕๐
โทรศัพท์ ๐๘๕ - ๑๔๘๐๔๕๘
ปีเกิด พ.ศ. ๒๕๒๙
๔. สถานภาพ ☒ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง
๕. ระดับการศึกษา ปริญญาตรี
สถานบันการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.....
คณะ/สาขาวิชาเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ.....
๖. อาชีพปัจจุบัน
☐ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
☒ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
ระบุ.....ลูกจ้างโรงเรียนบ้านอีอูด ต.นาเดื่อ.....
๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๒๕๐,๐๐๐ บาท/ปี
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก ไม้ผล
๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๓ แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - ๒.๑ แปลงเรียนรู้ด้านข้าว
 - ๒.๒ แปลงเรียนรู้ด้านไม้ผล
 - ๒.๓ แปลงเรียนรู้ด้านปศุสัตว์
 - ๒.๔ แปลงเรียนรู้ด้านการขยายพันธุ์พืช
๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน ๕ ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - ๓.๑ ฐานการเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตไม้ผล
 - ๓.๒ ฐานการเรียนรู้ด้านการประมง

๓.๓ ฐานการเรียนรู้ด้านปศุสัตว์

๓.๔ ฐานการเรียนรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน

๓.๕ ฐานการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำ

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๒ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๒ การขยายพันธุ์พืชเพื่อเพิ่มมูลค่า

๔.๓ การผลิตไม้ผลตามหลัก GAP

๔.๔ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๒ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๔.๑ เศรษฐกิจพอเพียง

๔.๔.๒ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

๔.๕ หลักสูตรเสริม จำนวน ๓ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๕.๑ การผลิตและใช้สารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดโรคพืช

๔.๕.๒ การผลิตถ่านไบโอชาร์

๔.๕.๓ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ

๔.๖ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก.

๔.๖.๑ ชื่อหลักสูตร “การขยายพันธุ์พืชเพื่อเพิ่มมูลค่า”

๔.๖.๒ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๑) เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการขยายพันธุ์พืชและเทคนิคต่างๆ

๒) เพื่อพัฒนาทักษะในการเพิ่มมูลค่าของพืชผ่านการขยายพันธุ์ที่เหมาะสม

๓) เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน

๔) เพื่อเพิ่มศักยภาพการขยายพันธุ์พืชเชิงพาณิชย์และการดำเนินธุรกิจเกษตร

๔.๖.๓ โครงสร้างหลักสูตร

๑) ส่วนที่ ๑ พื้นฐานของการขยายพันธุ์พืช

(๑) ความสำคัญของการขยายพันธุ์พืชเพื่อเพิ่มมูลค่า

(๒) ชนิดของการขยายพันธุ์ (การขยายพันธุ์แบบอาศัยเพศและไม่อาศัยเพศ)

(๓) พันธุกรรมของพืชและความสำคัญต่อการขยายพันธุ์

๒) ส่วนที่ ๒ เทคนิคการขยายพันธุ์พืชที่หลากหลาย

(๑) การขยายพันธุ์แบบธรรมชาติ

ก การเพาะเมล็ด

ข การแยกหน่อและแยกหัว

(๒) การขยายพันธุ์แบบไม่ใช้เมล็ด

ก การปักชำ

ข การตอนกิ่ง

(๓) เครื่องมือและวัสดุที่ใช้ในการขยายพันธุ์

ก การเลือกใช้อุปกรณ์อย่างเหมาะสม

๓) ส่วนที่ ๓ การสาธิตและการฝึกปฏิบัติ

(๑) ฝึกปฏิบัติการขยายพันธุ์พืชในรูปแบบต่างๆ

(๒) การวางแผนและจัดการพื้นที่สำหรับการขยายพันธุ์พืชเชิงธุรกิจ

(๓) การศึกษากรณีตัวอย่างความสำเร็จของธุรกิจพืชที่เกิดจากการขยายพันธุ์พืช

๔) ส่วนที่ ๔ การจัดการและการตลาดเพื่อเพิ่มมูลค่า

(๑) แนวทางการส่งเสริมสินค้าเกษตรที่ได้จากการขยายพันธุ์

(๒) เทคนิคการออกแบบการขนส่งและบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

(๓) การเชื่อมโยงสินค้าเข้าสู่ตลาด

๔.๖.๔ รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ในหลักสูตร “การขยายพันธุ์พืชเพื่อเพิ่มมูลค่า” มีความหลากหลายของวิธีการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ได้จริง รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย

๑) การบรรยาย (Lecture) นำเสนอข้อมูลและเนื้อหาด้วยการบรรยายเพื่อให้เข้าใจพื้นฐานของการขยายพันธุ์พืช

๒) การสาธิต (Demonstration)

(๑) การแสดงวิธีการขยายพันธุ์พืชต่างๆ เช่น การตอนกิ่ง การปักชำ เพื่อให้เกษตรกรเห็นภาพจริงและสามารถทำตามได้

(๒) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Hands-on Practice) การให้เกษตรกรได้ลงมือปฏิบัติจริง เช่น การปักชำ หรือการตอนกิ่งในแปลงเรียนรู้ต้นแบบ เพื่อสร้างประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ

๓) การศึกษด้วยตนเอง (Self-Study)

เอกสารสิ่งพิมพ์ คู่มือการเรียนรู้ และการใช้สื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) เพื่อช่วยให้เกษตรกรเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และเกษตรกรสามารถศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองได้

๔) การสนทนากลุ่ม (Group Discussion) ให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และความรู้อะหว่างกัน

๕) การศึกษาดูงาน (Field Trip) การจัดให้มีการเยี่ยมชมแปลงเรียนรู้ต้นแบบ ที่มีการดำเนินการขยายพันธุ์พืชแบบประสบความสำเร็จ เพื่อให้เห็นภาพการปฏิบัติจริง

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด

ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ ในการประสานให้ความร่วมมือกับเครือข่ายต่าง ๆ ในด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการด้านการเกษตรในพื้นที่อำเภอศรีสงคราม รวมถึงแนวทางและแผนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า

เกษตร (ศพก.) ที่มีแผนการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ที่มีแผนเข้ามาใช้พื้นที่ของ ศพก. ในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรต่าง ๆ ให้กับเกษตรกรในพื้นที่

๕.๑.๑ การได้รับเชิญและแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับอำเภอ รับทราบหน้าที่การเป็นกรรมการและทำความเข้าใจบทบาทที่ต้องแสดงในการประชุมระดับต่างๆ

๕.๑.๒ เตรียมข้อมูลและข้อเสนอจากพื้นที่ ศพก. เพื่อนำเข้าสู่การประชุมเพื่อร่วมวางแผน ในระดับนโยบาย

๑) การรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ ศพก.

๒) ทำการประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์เกษตรกร เพื่อรวบรวมความต้องการและปัญหา ที่พบในพื้นที่

๓) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเพื่อได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน

๕.๑.๓ การเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อจัดทำแผน

๑) เข้าร่วมประชุมพร้อมเสนอข้อมูลเชิงพื้นที่ที่รวบรวมไว้

๒) เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันพัฒนาแนวทางบูรณาการที่ลดความซ้ำซ้อน ในการดำเนินงาน

๓) จับประเด็นและสรุปข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับแผนให้เหมาะสม ที่สุด

๕.๑.๔ การมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและกิจกรรม

๑) ใช้วิธี SWOT analysis เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของพื้นที่

๒) เสนอเป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การผลิต สินค้าที่ได้คุณภาพและมาตรฐาน หรือการบริหารจัดการน้ำ

๓) ร่วมกันตั้งลำดับความสำคัญของกิจกรรมและประเมินความสอดคล้องของกิจกรรมกับ งบประมาณและศักยภาพ

๕.๑.๕ การติดตามและประเมินผล

๑) ร่วมกับทีมงานในการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ตามแผนที่วางไว้

๒) ติดตามและรวบรวมข้อมูลผลการปฏิบัติงานเพื่อจัดทำรายงานประเมินผล

๓) พร้อมเสนอแนวทางการปรับปรุงให้กับจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาต่อไป

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.)

ในการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) เน้นการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ศพก. อำเภอศรีสงคราม ในการร่วมจัดทำแผน ซึ่งจะมีการระดม ความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการร่วมวางแผนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของ ศพก. ทั้ง ศพก. หลัก และ ศพก. เครือข่าย ให้มีความสอดคล้องกัน และเน้นการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการ ขับเคลื่อนการดำเนินงานของ ศพก. ให้ครอบคลุมทุกตำบล โดยขับเคลื่อนผ่าน ศพก. เครือข่าย ที่อยู่ใน

ทุกพื้นที่ ทุกตำบล เพื่อให้บริการเกษตรกรได้อย่างทั่วถึงในรูปแบบเดียวกัน โดยมีขั้นตอนการจัดทำแผนราย ศพก. ดังนี้

๖.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการ จุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสของพื้นที่ เช่น

๖.๑.๑ ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร

๖.๑.๒ ความต้องการด้านองค์ความรู้

๖.๑.๓ ทรัพยากรและปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่

๖.๑.๔ ใช้ข้อมูลจากเกษตรกรในพื้นที่ ศพก., ฐานเรียนรู้, ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่เกษตร

๖.๒ การประชุมร่วมจัดทำแผน

๖.๒.๑ จัดประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อระดมความคิดเห็นและจัดทำร่างแผน

๖.๒.๒ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในชุมชน

๖.๓ การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม คัดเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และสอดคล้องกับนโยบาย ประกอบด้วย

๖.๓.๑ ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์

๖.๓.๒ การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรรุ่นใหม่

๖.๓.๓ การพัฒนา Smart Farmer / Young Smart Farmer

๖.๓.๔ การเพิ่มประสิทธิภาพฐานเรียนรู้

๖.๓.๕ การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกร / วิสาหกิจชุมชน

๖.๔ การจัดทำเอกสารแผนปฏิบัติการ (แผนราย ศพก.)

๖.๔.๑ สรุปแผนปฏิบัติการ ประกอบด้วย

๑) ข้อมูลพื้นฐาน

๒) เป้าหมาย

๓) กิจกรรมหลัก

๔) ระยะเวลาดำเนินการ

๕) งบประมาณ

๖) หน่วยงานรับผิดชอบ/ภาคีที่ร่วมดำเนินงาน

๖.๕ การเสนอแผนต่อคณะกรรมการระดับอำเภอ/จังหวัด

เพื่อกลั่นกรองและบรรจุไว้ในแผนรวมระดับจังหวัด หรือใช้เป็นแนวทางของการขอรับการสนับสนุน

๖.๖ ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน

๖.๖.๑ ประธาน ศพก.

๖.๖.๒ คณะกรรมการ ศพก.

๖.๖.๓ เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอ/จังหวัด

๖.๖.๔ เกษตรกรต้นแบบ และ Young Smart Farmer

๖.๖.๕ วิทยาการประจำฐานเรียนรู้

๖.๖.๖ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธ.ก.ส., พัฒนาที่ดิน, ปศุสัตว์, อบต.

๖.๖.๗ ภาคประชาชนในพื้นที่ เช่น กลุ่มเกษตรกร, วิสาหกิจชุมชน

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำการเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑.๑.๑ แรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำ การเกษตร

เกษตรกรต้นแบบเริ่มต้นจากปัญหาผลผลิตไม่ผลที่มีคุณภาพต่ำ ราคาตกต่ำ และต้นทุน การผลิตสูงจากการใช้สารเคมีมากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง โรคและแมลง ศัตรูพืชที่ระบาดหนัก จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยน แนวทางการทำเกษตรแบบดั้งเดิม สู่การทำเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและเทคโนโลยี เพื่อให้ได้ผลผลิต ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ต้นทุนต่ำ และยั่งยืน แรงบันดาลใจสำคัญมาจากการเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงาน วิชาการ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัย และการศึกษาดูงานจากเกษตรกรต้นแบบอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ

๑.๑.๒ ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและ การนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

๑) ปัญหาศัตรูพืชและโรคระบาดที่ควบคุมได้ยาก

๒) การใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงที่ไม่เหมาะสม ทำให้ต้นทุนสูงและกระทบสิ่งแวดล้อม

๓) ดินเสื่อมสภาพจากการปลูกพืชซ้ำซากและใช้สารเคมีสะสม

๔) ขาดการวางแผนการผลิตตามหลักวิชาการ

๕) ราคาผลผลิตไม่แน่นอน

๖) ความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนไป เน้นผลผลิตปลอดภัย

๑.๒ การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ ในกิจกรรมการเกษตร แปลงเรียนรู้ของเกษตรกรต้นแบบ ศพก. อำเภอศรีสงคราม มีดังนี้

๑.๒.๑ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน : สุ่มตรวจดินเป็นประจำทุก ๒ ปี และใช้ปุ๋ยเฉพาะที่พืช ต้องการ เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการดูดซึมของพืช

๑.๒.๒ ระบบน้ำแบบหยด : ช่วยประหยัดน้ำและควบคุมการให้น้ำได้แม่นยำ

๑.๒.๓ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์/ชีวภาพในแปลง : ลดการใช้เคมี ลดต้นทุน และฟื้นฟูดิน

- ๑.๒.๔ การปลูกพืชคลุมดินและพืชร่วมระบบ : เพื่อปรับปรุงดินและลดการใช้ยาฆ่าวัชพืช
- ๑.๒.๕ การใช้สารชีวภัณฑ์ควบคุมศัตรูพืช : เชื้อราบิวเวอเรีย เชื้อราไตรโคเดอร์มา
- ๑.๒.๖ การแปรรูปผลผลิตและการเพิ่มมูลค่า : ผลไม้แปรรูป และการเพิ่มมูลค่าด้วยการขายพันธุ์
- ๑.๒.๗ การจัดการเกษตรแบบผสมผสาน/เกษตรทฤษฎีใหม่ : ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และทำประมงในพื้นที่เดียวกัน มีแหล่งน้ำเพื่อความมั่นคงในการผลิต พึ่งพาตนเอง ลดการใช้ทรัพยากรภายนอก
- ๑.๓ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตร
- ๑.๓.๑ การสำรวจและวิเคราะห์พื้นที่ โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ดินแบบพกพา ตรวจสอบค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH), ปริมาณธาตุอาหารหลัก (NPK) เพื่อวางแผนการใช้ปุ๋ย วางผังแปลงโดยใช้ระบบ GPS และแผนที่แสดงความเหมาะสมของดินในแต่ละบริเวณ
- ๑.๓.๒ การเลือกพันธุ์ไม้ผลและการปลูก ทำการคัดเลือกพันธุ์ไม้ผลที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศในพื้นที่อำเภอศรีสงคราม และเป็นที่ต้องการของตลาด เช่น มะม่วงพันธุ์เขียวเสวย น้ำดอกไม้ อาร์ทูอิทุ แก้วมั้น เขียวใหญ่ เป็นต้น ใช้ต้นกล้าคุณภาพจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ หรือขยายพันธุ์ด้วยเทคนิคเสียบยอด/ตอนกิ่ง
- ๑.๓.๓ การให้น้ำอย่างแม่นยำ มีการติดตั้งระบบน้ำหยดหรือสปริงเกลอร์อัตโนมัติ ควบคุมด้วยระบบตั้งเวลา ใช้เซนเซอร์ตรวจวัดความชื้นในดิน เพื่อให้ปริมาณน้ำเหมาะสมกับช่วงการเจริญเติบโตของไม้ผล
- ๑.๓.๔ การจัดการธาตุอาหาร มีการใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ดินเพื่อจัดสูตรปุ๋ยให้ตรงกับความต้องการของพืช ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ที่ผลิตเองในแปลง เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และฮอร์โมนพืชจากธรรมชาติ
- ๑.๓.๕ การควบคุมโรคและแมลงโดยชีววิธี โดยการใช้กับดักแมลงฟีโรโมน, เชื้อราบิวเวอเรีย หรือเชื้อบีทีเพื่อลดการใช้สารเคมี ส่งเสริมการเลี้ยงแมลงห้ำแมลงเบียนในแปลง
- ๑.๓.๖ การใช้แอปพลิเคชันเกษตร ใช้แอปพลิเคชันเกษตร เช่น Digital Farmer หรือ Plant Doctor เพื่อติดตามสุขภาพพืชหรือโรคพืช
- ๑.๓.๗ การเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว ใช้เทคนิคการเก็บเกี่ยวไม้ผลในระยะที่เหมาะสมเพื่อลดความเสียหาย มีการคัดแยก แพ็กกิ้ง และแปรรูปผลผลิตเบื้องต้น เช่น การทำมะม่วงอบแห้ง มะม่วงดองเกลือ และมะม่วงกวน เป็นต้น
- ๑.๓.๘ การตลาดและเชื่อมโยงเครือข่ายจัดทำบัญชีต้นทุนและผลตอบแทน เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพจำหน่ายผลผลิตผ่าน ตลาดออนไลน์ เครือข่ายเกษตรกร กลุ่มแปรรูปสินค้า หรือ หน่วยงานต่าง ๆ และเข้ารับการอบรม จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทดลองใช้เทคโนโลยีในพื้นที่เล็กก่อน เพื่อติดตามผลปรับใช้ในแปลงใหญ่เมื่อเห็นผลชัดเจน ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงต่อเนื่อง ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรรายอื่น
- ๑.๔ ขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ
- ๑.๔.๑ การวางแผนและการจัดการแปลง

๑) สำรวจพื้นที่เพื่อเลือกตำแหน่งที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมการเกษตร โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น แสงแดด การระบายน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของดิน

๒) ออกแบบแปลงปลูกให้เหมาะสมกับชนิดของพืชที่ต้องการปลูก ประมง ปศุสัตว์ และจัดทำแผนผังกิจกรรมการเกษตรเพื่อให้สามารถจัดการดูแลได้ง่าย

๑.๔.๒ การเลือกชนิดและสายพันธุ์ (พืช ประมง ปศุสัตว์)

๑) ศึกษาสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและสภาพอากาศในพื้นที่ รวมถึงความต้องการของตลาด

๒) เลือกพันธุ์ที่มีความทนทานต่อโรค แมลง และสภาพแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น

๑.๔.๓ เตรียมดินและการปลูก

๑) ปรับปรุงดินก่อนการปลูกด้วยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยเคมีตามค่าวิเคราะห์ดิน

๒) ปลูกไม้ผลตามระยะห่างที่เหมาะสมเพื่อให้พืชมีพื้นที่เจริญเติบโตและสามารถดูแลจัดการได้ง่าย

๑.๔.๔ การจัดการน้ำและสารอาหาร

๑) ติดตั้งระบบน้ำมีประสิทธิภาพ เช่น ระบบน้ำหยดหรือสปริงเกอร์ เพื่อให้แน่ใจว่าต้นไม้ได้รับน้ำเพียงพอ

๒) ให้ปุ๋ยตามความต้องการของพืชในแต่ละช่วงการเจริญเติบโตโดยดูผลจากการวิเคราะห์ดินและติดตามความเจริญเติบโตของไม้ผล

๑.๔.๕ การควบคุมศัตรูพืชและโรค

๑) สำรวจสุขภาพของไม้ผลเป็นประจำเพื่อระบุต้นไม้ที่ติดโรคหรือมีปัญหา

๒) ใช้เทคนิคการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) ซึ่งรวมถึงการใช้สารชีวภัณฑ์ การควบคุมโดยชีววิธี และการใช้สารเคมีอย่างเหมาะสม

๑.๔.๖ การดูแลรักษาและเก็บเกี่ยว

๑) ตัดแต่งกิ่งเพื่อปรับโครงสร้างไม้ผลและกำจัดกิ่งที่อาจเป็นสาเหตุของโรค

๒) เก็บเกี่ยวผลผลิตเมื่อถึงระยะเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ผลไม้ที่มีคุณภาพสูงสุด

๑.๔.๗ การบันทึกและประเมินผล

๑) บันทึกข้อมูลต่าง ๆ เช่น ปริมาณการผลิต การใช้ปุ๋ยน้ำและสารเคมี ความสำเร็จในการควบคุมศัตรูพืช

๒) นำข้อมูลที่บันทึกไว้มาประเมินผลและปรับแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๒.๑.๑ สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๔ ชนิด ประกอบด้วย

๑) ข้าว พื้นที่ปลูกจำนวน ๑๐ ไร่

๒) มะม่วง	พื้นที่ปลูกจำนวน	๓ ไร่
๓) มะนาว	พื้นที่ปลูกจำนวน	๑ งาน
๔) มันสำปะหลัง	พื้นที่ปลูกจำนวน	๒ งาน

๒.๑.๒ สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๓ ชนิด ประกอบด้วย

๑) กบเนื้อ	จำนวน	๖,๐๐๐ ตัว
๒) ลูกกบ	จำนวน	๑๐,๐๐๐ ตัว
๓) ปลาเบญจพรรณ	จำนวน	๒๐๐ กิโลกรัม

๒.๑.๓ สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๓ ชนิด ประกอบด้วย

๑) ไก่เนื้อ	จำนวน	๒ ตัว
๒) กระบือ	จำนวน	๖ ตัว
๓) เป็ดไข่	จำนวน	๓๐ ตัว

๒.๑.๔ สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด ๒ ชนิด ประกอบด้วย

๑) กล้าพันธุ์ไม้ผล	จำนวน	๕๐๐ - ๑๐๐๐ ต้น
๒) กล้าไม้ป่า	จำนวน	๑๐,๐๐๐ ต้น

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๒.๒.๑ สินค้า กล้าพันธุ์ไม้ มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

๑) แกลบดิบ จำนวน ๔ ตัน ๆ ละ ๗๐๐ บาท	เป็นเงิน ๒,๘๐๐ บาท
๒) แกลบดำ จำนวน ๔ ตัน ๆ ละ ๗๐๐ บาท	เป็นเงิน ๒,๘๐๐ บาท
๓) ฤงเพาะชำ ขนาด ๒ x ๖ นิ้ว จำนวน ๒๕ กก.	เป็นเงิน ๖๕๐ บาท
๔) ฤงเพาะชำ ขนาด ๔ x ๙ นิ้ว จำนวน ๒๕ กก.	เป็นเงิน ๖๕๐ บาท
๕) ขุยมะพร้าว (ตุ้มตอน)	เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท

รวมต้นทุนการผลิต ๗,๙๐๐ บาท

รายได้ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรต้นแบบ มีดังนี้

๒.๓.๑ รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ไข่เป็ด.....

เฉลี่ยรายได้วันละ.....๑๕๐.....บาท/วัน

๒.๓.๒ รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ผักสวนครัว.....

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....๕๐๐.....บาท/สัปดาห์

๒.๓.๓ รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

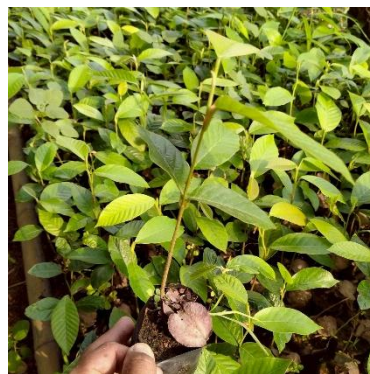
ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....กล้วยน้ำว้า/กล้วย.....

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....๑๐,๐๐๐.....บาท/เดือน

๒.๓.๔ รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....ข้าว / โคเนื้อ / กระบือ.....

เฉลี่ยรายได้ปีละ.....๑๕๐,๐๐๐.....บาท/ปี

๓. ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

๓.๑ ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง

๓.๑.๑ สร้างรายได้และความมั่นคงทางการเงิน มีรายได้จากหลายช่องทาง เช่น รายได้จากการขายพืช ผัก ผลไม้ การเลี้ยงสัตว์และการทำประมง

๓.๑.๒ ลดการพึ่งพารายได้จากการเกษตรชนิดเดียว ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจในกรณีที่ผลผลิตชนิดใดชนิดหนึ่งเสียหาย

๓.๑.๓ ลดต้นทุนการผลิต

๓.๑.๔ ทรัพยากรที่เหลือจากกิจกรรมหนึ่งสามารถนำไปใช้ในอีกกิจกรรมหนึ่ง เช่น มูลสัตว์ใช้เป็นปุ๋ย พืชบางชนิดใช้เป็นอาหารสัตว์

๓.๑.๕ เพิ่มความมั่นคงทางอาหาร

๓.๑.๖ เกษตรกรมีอาหารที่หลากหลายเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน ลดความจำเป็นในการซื้ออาหารจากภายนอก

๓.๑.๗ ลดความเสี่ยงต่อผลกระทบจากธรรมชาติ

๓.๑.๘ ระบบเกษตรผสมผสานช่วยกระจายความเสี่ยง หากมีภัยพิบัติหรือสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อพืชหรือสัตว์บางชนิด ผลผลิตชนิดอื่นยังสามารถให้ผลตอบแทนได้

๓.๑.๙ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๓.๑.๑๐ เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ ดิน และพื้นที่ทำการเกษตร เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

๓.๒ ประโยชน์ที่เกิดกับเกษตรกรรายอื่น

๓.๒.๑ เป็นต้นแบบและแหล่งเรียนรู้

๓.๒.๒ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เกษตรกรรายอื่น และช่วยส่งเสริมการพัฒนาภาคการเกษตรร่วมกัน

๓.๒.๓ สร้างเครือข่ายเกษตรกร

๓.๒.๔ เกษตรกรที่มีการเกษตรผสมผสานสามารถแลกเปลี่ยนผลผลิตหรือวัตถุดิบ เช่น การขายปุ๋ยคอก การแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ ช่วยสร้างความสัมพันธ์และความเข้มแข็งในกลุ่มเกษตรกร

๓.๒.๕ ลดการพึ่งพิงแหล่งทรัพยากรจากภายนอก

๓.๒.๖ วัสดุเหลือใช้จากกิจกรรมการเกษตรที่เกษตรกรคนหนึ่งมี เช่น ปุ๋ยธรรมชาติหรืออาหารสัตว์ สามารถเป็นวัตถุดิบสำหรับเกษตรกรอีกกลุ่มหนึ่ง

๓.๓ ประโยชน์ที่เกิดกับชุมชน

๓.๓.๑ กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน

๓.๓.๒ สินค้าเกษตรที่หลากหลายช่วยเพิ่มการซื้อขายและการแลกเปลี่ยนในชุมชน ส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น

๓.๓.๓ สร้างความมั่นคงทางอาหารในชุมชน

๓.๓.๔ ช่วยให้ชุมชนมีอาหารที่หลากหลายและเพียงพอต่อการบริโภค ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในด้านอาหารและลดการนำเข้าอาหารจากภายนอก

๓.๓.๕ ลดปัญหาสิ่งแวดล้อมการเกษตรผสมผสานเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การลดการใช้สารเคมี ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

๓.๓.๖ เสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน การเกษตรผสมผสานอาจเกิดการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มปลูกพืช หรือกลุ่มทำเกษตรอื่น ๆ ส่งเสริมการร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

๓.๑.๑ ลดการใช้สารเคมี ช่วยรักษาสมดุลระบบนิเวศในสวน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ ที่มีการผลิตจากเศษพืช เศษอาหาร มูลสัตว์ในฟาร์ม ทำให้สารเคมีตกค้างในดินและแหล่งน้ำมีน้อยลง ส่งผลทำให้เป็นการเพิ่มจุลินทรีย์ในดินให้ระบบนิเวศในดินกลับมาสมดุล

๓.๑.๒ การใช้ระบบน้ำหยด/สปริงเกลอร์อัตโนมัติ เป็นการลดการใช้น้ำที่เกินความจำเป็น ป้องกันการชะล้างหน้าดิน ลดปัญหาน้ำท่วมขังหรือการแห้งตายของพืช ช่วยอนุรักษ์น้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีจำกัด โดยใช้เฉพาะในจุดที่พืชต้องการ

๓.๑.๓ การควบคุมศัตรูพืชด้วยชีววิธี โดยการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา บีวเวอเรีย บาซิลลัส และ สารสกัดไล่แมลง/กำจัดศัตรูพืชจากพืชสมุนไพร ไม่ใช้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมในแปลง ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม คือ ปลอดภัยต่อมนุษย์ สัตว์เลี้ยง และแมลงที่เป็นประโยชน์ เช่น ผึ้ง หรือ แมลงช่วยผสมเกสร

๓.๑.๔ การปลูกพืชแบบผสมผสาน ที่เน้นปลูกพืชหลายชนิดร่วมกันในพื้นที่เดียว เช่น ปลูกไม้ผล ร่วมกับพืชตระกูลถั่ว พืชคลุมดิน ฯลฯ ให้พืชที่ปลูกช่วยเกื้อหนุนประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม คือ ช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ, รักษาหน้าดิน, ลดการใช้น้ำที่ป่าใหม่

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

๓.๒.๑ การอนุรักษ์ดิน ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก แทนปุ๋ยเคมี ปลุกพืชคลุมดิน พืชบำรุงดิน เช่น ปอเทือง ถั่วพรี้า ลดการไถพรวนถั่ว ซึ่งช่วยป้องกันการชะล้างหน้าดิน ผลที่ได้คือช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ลดการเสื่อมสภาพของดิน และทำให้ใช้พื้นที่การเกษตรได้ในระยะยาว

๓.๒.๒ การอนุรักษ์น้ำ ใช้ระบบน้ำหยดหรือพ่นหมอกที่ควบคุมปริมาณน้ำอย่างแม่นยำ กักเก็บน้ำฝนในสระหรือบ่อน้ำขนาดเล็กสำหรับใช้ในฤดูแล้ง ส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อย ผลที่ได้คือ ทำให้มีการลดการใช้น้ำที่เกินความจำเป็น และรักษาแหล่งน้ำในชุมชนให้เพียงพอและสะอาด

๓.๒.๓ การอนุรักษ์คุณภาพอากาศ ลดการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร โดยนำมาหมักเป็นปุ๋ยแทน ลดการใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงที่ระเหยเป็นสารพิษในอากาศ บางพื้นที่ใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ในระบบน้ำ ผลที่ได้คือ ลดมลพิษทางอากาศ ลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก และส่งผลดีต่อสุขภาพของคนในชุมชน

๓.๒.๔ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ ปลูกพืชหลากหลายชนิดในระบบเกษตรผสมผสาน ไม่ใช้สารเคมีรุนแรง ส่งผลให้มีแมลงดี แมลงช่วยผสมเกสรและสัตว์ป่าท้องถิ่นอาศัยอยู่ได้ พื้นที่แหล่งน้ำให้เหมาะกับสัตว์น้ำพื้นถิ่น เช่น ปลาตะเพียน ปลานิล ผลที่ได้คือ เพิ่มความสมดุลของระบบนิเวศ เกิดการพึ่งพิงกันของสิ่งมีชีวิตในพื้นที่เกษตร

๓.๒.๕ การจัดการของเสียทางการเกษตรอย่างมีระบบ โดยใช้เศษวัสดุเหลือทิ้ง เช่น ฟาง ชีไก่ ชีวัว มาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ แปรรูปผลผลิตเหลือใช้เพื่อเพิ่มมูลค่า ผลที่ได้คือลดปริมาณขยะในชุมชน ลดผลกระทบต่อแหล่งน้ำและดิน

กิจกรรมการเกษตรใน ศพก. ไม่ได้เน้นแค่ “การผลิต” แต่เน้น “การผลิตอย่างยั่งยืน” โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการรักษาดิน น้ำ อากาศ และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้ยังคงอยู่คู่กับเกษตรกรและชุมชนในระยะยาว

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ระบบการผลิต และปัญหาทางการเกษตรของพื้นที่อย่างลึกซึ้ง สามารถรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและพัฒนาองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในชุมชน

๔.๑.๒ ศพก. มีความพร้อมเป็น จุดอบรม ศึกษาดูงาน และสาธิตการผลิตสินค้าเกษตร ให้แก่เกษตรกร นักเรียน นักศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ต่ำกว่าปีละ ๘ - ๑๐ รุ่น โดยมีเข้าร่วมอบรมกว่า ๒๐๐ ราย รวมทั้งทำหน้าที่เป็นวิทยากร ถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรที่มีในพื้นที่ ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่ บริการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ไขปัญหาการผลิต เช่น การจัดการศัตรูพืช การใช้ปุ๋ยอย่างเหมาะสม และการตลาด รับเรื่องร้องเรียนจากเกษตรกรในพื้นที่ พร้อมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางแก้ไข เกษตรกรมั่นใจและเชื่อมั่นในแนวทาง ส่งผลให้มีความสัมพันธ์แนบแน่นระหว่างเกษตรกรและ ศพก.

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร เผยแพร่ข่าวสารด้านการเกษตร เช่น ราคาสินค้าเกษตร เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือโครงการส่งเสริมจากภาครัฐ จัดทำเอกสาร/สื่อความรู้ เช่น แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ และคลิปวิดีโอ บริการฟรีให้กับเกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรที่สนใจ

๔.๑.๕ การขยายผลงานที่ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมผ่านการจัดอบรมย่อยในชุมชน การจัดตั้งกลุ่มเรียนรู้ หรือ ผ่านโซเชียลมีเดีย (เช่น Facebook, LINE กลุ่มเกษตรกร) เกษตรกรที่เข้าร่วมได้นำความรู้ไปปรับใช้ เช่น การเปลี่ยนวิธีการผลิตให้ลดต้นทุน ปรับระบบน้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้แก่ รายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพสินค้าเกษตรดีขึ้น และลดปัญหาผลผลิตเสียหายจากปัจจัยภายนอก

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ และชุมชน เช่น อบต. สำนักงานเกษตรอำเภอ วิทยาลัยชุมชน เข้าร่วมวางแผนและขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการ Smart Farmer เกษตรอินทรีย์ หรือกิจกรรมร่วมกับภาคเอกชน

๔.๑.๗ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

เป็นผู้นำในการบริหารจัดการกิจกรรมของ ศพก. ทั้งด้านวิชาการ การเงิน และการจัดการทั่วไปประสานงานกับหน่วยงานภายนอก จัดประชุม และติดตามผลการดำเนินงานส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้กับคณะกรรมการและเกษตรกรต้นแบบในการร่วมพัฒนาศูนย์ ดังนี้

๑) วางแผนกิจกรรมประจำปีของ ศพก. เช่น การอบรม, การทำแปลงเรียนรู้, การจัดกิจกรรมเผยแพร่

๒) ติดตามผลการนำความรู้ไปใช้จริงของเกษตรกร

๓) ประสานงานกับทุกฝ่าย ทั้งเกษตรกร หน่วยงานรัฐ และเอกชน

๔) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่ส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืน

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

ในฐานะประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอศรีสงคราม ถือเป็นภารกิจที่มีคุณค่าและน่าภาคภูมิใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นบทบาทที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาภาคเกษตรของชุมชนจากรากฐานที่แท้จริง สิ่งที่น่าภาคภูมิใจที่สุด คือการได้เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงชีวิตเกษตรกรในพื้นที่ ทั้งในด้านรายได้ ความรู้ และคุณภาพชีวิต เกษตรกรหลายรายสามารถนำความรู้ที่ได้จาก ศพก. ไปปรับใช้กับแปลงของตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ผลผลิตเพิ่มขึ้น ต้นทุนลดลง หรือหันมาใช้วิธีการเกษตรที่ปลอดภัยและยั่งยืนมากขึ้น การได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ เป็นวิทยากร ให้คำปรึกษา และร่วมแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ทำให้รู้สึกว่าการพัฒนาของ ศพก. นั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการสอน แต่เป็นการอยู่เคียงข้างและเดินร่วมกับเกษตรกร อีกหนึ่งความภาคภูมิใจคือการที่ชุมชนเกิดการรวมตัวและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งกลุ่มเรียนรู้ วิสาหกิจชุมชน หรือการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่ในวงกว้าง ในฐานะประธานคณะกรรมการ ศพก. มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นผู้นำในการวางแผน คิดริเริ่ม และขับเคลื่อนกิจกรรมที่สร้างประโยชน์ต่อทั้งเกษตรกรและสังคม เป็นบทบาทที่เติมเต็มทั้งในแง่ภารกิจส่วนตัว และในฐานะสมาชิกของชุมชน

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

(๑) ความเป็นผู้นำในรูปแบบ "ทางการ" ในฐานะ ประธานคณะกรรมการศพก. และ แกนนำของกลุ่มเกษตรกร มีบทบาทในการวางแผนกิจกรรม ประสานงานกับหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ อบต. และองค์กรภาคี รวมถึงบริหารจัดการองค์ความรู้ภายในศูนย์ให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง มีความสามารถในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และกำหนดทิศทางการพัฒนาด้านการเกษตรร่วมกับสมาชิกและชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ

(๒) ความเป็นผู้นำในรูปแบบ "ไม่เป็นทางการ" นอกเหนือจากตำแหน่งและบทบาทในระบบราชการ ยังเป็นผู้นำโดยธรรมชาติที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในฐานะ “ผู้นำทางความคิด” และ “ต้นแบบ” มักมีบทบาทในการจุดประกายแนวคิดใหม่ ๆ เช่น การผลิตไม้ผลคุณภาพ การเพิ่มมูลค่าสินค้าการเกษตร การรวมกลุ่มแปรรูปผลผลิต หรือการปรับตัวต่อภัยแล้ง และเป็นผู้ที่ชาวบ้านมักมาปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

(๓) ความเป็นจิตอาสา คือให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรในพื้นที่อย่างเต็มที่ แม้ไม่ใช่หน้าที่ตามตำแหน่ง เช่น ให้คำปรึกษานอกเวลางาน จัดอบรมให้ฟรี ลงพื้นที่ติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรรายบุคคล ประสานงานกับหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาโดยไม่หวังผลตอบแทน การแสดงออกถึงความเป็นผู้นำควบคู่กับจิตอาสานี้ สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับเกษตรกร และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม โดยการทำงานในฐานะผู้นำของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ไม่ได้เป็นเพียงหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบตามบทบาทเท่านั้น แต่เป็นการอุทิศตนเพื่อส่วนรวมของชุมชนเกษตรกรอย่างแท้จริง ได้แสดงให้เห็นถึง ความเสียสละ ทั้งด้าน เวลา กำลังกาย และทรัพยากรส่วนตัว เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น เช่น เสียสละเวลา จากการทำงานส่วนตัว และครอบครัว เพื่อเข้าร่วมประชุม วางแผน และจัดกิจกรรมอบรมให้กับเกษตรกรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เปิดพื้นที่ส่วนตัว ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยไม่หวังผลตอบแทน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้ามาศึกษาดูงาน ทดลองเรียนรู้ และนำไปปรับใช้กับพื้นที่ของตนเอง ใช้ทรัพยากรส่วนตัวในการสนับสนุนกิจกรรมชุมชน เช่น การจัดทำสื่อการสอน อุปกรณ์สำหรับสาธิต หรือค่าเดินทางในการลงพื้นที่ติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกร ช่วยเหลือเกษตรกรในยามเดือดร้อน เช่น ช่วยประสานหาแหล่งน้ำในหน้าแล้ง ช่วยวางแผนการผลิตในสถานการณ์ราคาผลผลิตตกต่ำ ความเสียสละเหล่านี้ไม่ได้มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน แต่เป็นไปเพื่อให้เกษตรกรและชุมชนโดยรวมสามารถ “อยู่ได้อย่างมั่นคง” และ “พัฒนาอย่างยั่งยืน”

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“ทำงานเพื่อส่วนรวม ด้วยความจริงใจ และไม่ยึดติดกับผลตอบแทน” ข้อนี้เป็นแนวทางที่ยึดถือมาตลอดในการทำงานด้านการเกษตรและการพัฒนาชุมชน เพราะเชื่อว่าการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้จริง ก็ต่อเมื่อเริ่มจาก “ใจ” ที่อยากเห็นคนรอบข้างอยู่ดีมีสุข จึงมุ่งมั่นทำงานด้วยความเสียสละ อดทน ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรค พร้อมเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และแบ่งปันความรู้โดยไม่ปิดกั้น เพราะเชื่อมั่นว่า “การให้” คือการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และจะส่งผลต่อการเปลี่ยนข้อคิดเป็น “งานคือเงิน ไม่มีงานก็ไม่มีเงิน เพราะชีวิตขับเคลื่อนด้วยเงิน”

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน ประกอบไปด้วยคณะทำงานตามคำสั่งสำนักงานเกษตรอำเภอศรีสงคราม ที่ ๒/๒๕๖๘ เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๘ ประกอบไปด้วย

๒.๑ นายพิชัย อวรรณา	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๒.๒ นางสาวจันทร์เพ็ญ บุญรังศรี	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๒.๓ นายนที สุขเกษม	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๒.๔ นางสาวภวพร สุขเกษม	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๒.๕ นายวิสูตร เสนานิคม	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

การถอดบทเรียนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้สามารถวิเคราะห์สิ่งที่ได้ทำไปแล้วอย่างเป็นระบบ เพื่อเรียนรู้สิ่งที่ได้ผลดี สิ่งที่ต้องปรับปรุง และแนวทางการพัฒนาต่อไป โดยมีขั้นตอนและเครื่องมือที่ใช้ดังนี้

๒.๑ การวางแผนก่อนการถอดบทเรียน

- กำหนด วัตถุประสงค์ว่าจะถอดบทเรียนเรื่องอะไร
- กำหนด กลุ่มเป้าหมาย ที่จะร่วมแลกเปลี่ยน เช่น คณะกรรมการ ศพก.

เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรม

๒.๒ การเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้:

- การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก

จากเกษตรกร แกนนำ หรือผู้เกี่ยวข้อง

- แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้เก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมอบรม/กิจกรรมใน

วงกว้าง

- การสังเกต (Observation) ใช้เก็บข้อมูลพฤติกรรมจริงของเกษตรกรหรือการ

ดำเนินกิจกรรม

- การบันทึกภาพและวิดีโอ เพื่อใช้ในการสื่อสารผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม

๒.๓ การจัดเวทีถอดบทเรียน

จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบ กลุ่มย่อย หรือ ประชุมระดมความคิดเห็น โดยใช้ เทคนิคการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเครือข่าย หรือ การเล่าเรื่องราวประสบการณ์การทำงาน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเล่าเรื่องราวและแบ่งปันประสบการณ์ที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมา

๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปบทเรียน

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแต่ละเครื่องมือ สรุปออกมาเป็น จุดเด่น / จุดควรปรับปรุง / แนวทางการพัฒนาในอนาคต จัดทำเป็นเอกสารประกอบ เช่น รายงานสรุป / อินโฟกราฟิก / คลิปวิดีโอ สรุปบทเรียน

๒.๕ การนำบทเรียนไปใช้พัฒนา

นำผลถอดบทเรียนมาปรับปรุงแผนงานหรือแนวทางการดำเนินกิจกรรมในปีต่อไป แชร์ผลลัพธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น Facebook กลุ่มชุมชน LINE กลุ่มเกษตรกร เวทีประชาคม ฯลฯ

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ปัญหาและอุปสรรค

ความเข้าใจในกระบวนการถอดบทเรียนของผู้มีส่วนร่วมยังไม่ชัดเจน เกษตรกรหรือกรรมการบางรายไม่เข้าใจว่าการถอดบทเรียนคืออะไร ทำให้ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือเล่าเฉพาะเรื่องทั่วไป ข้อจำกัดด้านเวลาและภารกิจของผู้เข้าร่วม ผู้มีประสบการณ์จริงหรือผู้เกี่ยวข้องมักติดภารกิจด้านการเกษตร ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบถ้วน ส่งผลต่อข้อมูลที่ได้ไม่รอบด้าน ขาดทักษะด้านการตั้งคำถามหรือจดบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผู้จัดกิจกรรมบางรายขาดทักษะในการกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเชิงลึก หรือไม่มีเทคนิคการจดบันทึกที่ช่วยสกัด “บทเรียนสำคัญ” ออกมาได้ชัดเจน พื้นที่จัดกิจกรรมหรือสื่อไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการถอดบทเรียน

๑. จัดอบรม/เตรียมความพร้อมให้กับผู้ร่วมถอดบทเรียน อธิบายความหมายของการถอดบทเรียน ให้เข้าใจก่อนเริ่มกิจกรรม และใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง หรือภาพประกอบช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมเปิดใจ

๒. จัดกระบวนการในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น ใช้การเล่าประสบการณ์ผ่านภาพถ่าย (“ภาพเล่าเรื่อง”), การระดมความคิดเห็นแบบเล่าเรื่องราวประสบการณ์การทำงานแบบสบายๆ ไม่ซีเรียส หรือการจับกลุ่มย่อยเพื่อความสะดวก

๓. เพิ่มศักยภาพผู้ดำเนินกระบวนการถอดบทเรียน จัดอบรมหรือแลกเปลี่ยนเทคนิคการตั้งคำถาม การฟังอย่างลึกซึ้ง และการจดบันทึกอย่างเป็นระบบให้แก่คณะทำงาน

๔. จัดให้มีระบบติดตามหลังการถอดบทเรียน นำบทเรียนที่ได้มาพัฒนารูปแบบกิจกรรมหรือแผนงานใหม่ ๆ และติดตามผลลัพธ์ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงจริงหรือไม่ในพื้นที่

๕. ใช้เทคโนโลยีช่วยบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การบันทึกเสียง การถ่ายวิดีโอ หรือใช้ Google Form เพื่อรวบรวมความเห็นเพิ่มเติมหลังเวที

*****หมายเหตุ** ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

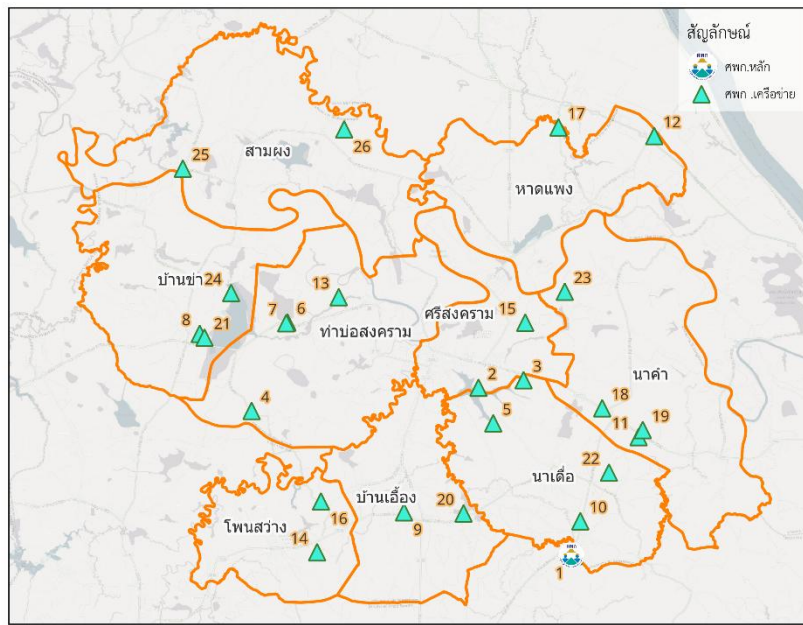
๒. ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ ศพก.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แผนที่แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอศรีสงคราม และศูนย์เรียนรู้เครือข่ายพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

แผนที่แสดงที่ตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอศรีสงคราม และศูนย์เครือข่ายพื้นที่อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

ลำดับ	ชื่อ
1	ศูนย์ ศพก.อำเภอศรีสงคราม
2	ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรุ่นใหม่ ศรีสงคราม
3	ศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุ ค.นาเดื่อ
4	ศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุ ค.ท่าบ่อ
5	ศูนย์เรียนรู้ผู้สูงอายุ ค.นาเดื่อ
6	ศูนย์ ศพก.ตำบลท่าบ่อสงคราม บ้านดอนแดง
7	ศูนย์ ศพก.ตำบลท่าบ่อสงคราม บ้านดอนแดง
8	ศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ค.บ้านชา
9	ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ค.บ้านเลื่อง
10	แปลงต้นแบบแปลงใหญ่ข้าวบ้านเลื่อง
11	ศูนย์ ศพก.เครือข่าย ค.นาคำ
12	ศูนย์ ศพก.เครือข่าย ค.หาดแพง
13	ศูนย์ ศพก.เครือข่าย ค.ท่าบ่อสงคราม
14	ศูนย์ ศพก.เครือข่าย ค.โพธิ์สว่าง
15	กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านหนองบักข้าว
16	เกษตรผสมผสานตำบลโพธิ์สว่าง
17	ศพก.เครือข่ายนาบึง แสนแก้ว
18	แปลงใหญ่สาขากัญชงศูนย์ปลูกเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ศรีสงคราม
19	ศพก.เครือข่าย เกษตรผสมผสานตำบลนาคำ
20	เกษตรผสมผสานตำบลบ้านเลื่อง
21	ศูนย์ ศพก.ตำบลบ้านชา
22	ศพก.เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ตำบลนาเดื่อ
23	แปลงใหญ่ผู้สูงอายุศึกษานาคำ
24	กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์บ้านนาแดง
25	ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนตำบลนาแดง
26	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเมืองเกษตรรุ่นใหม่/เกษตรผสมผสาน

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอศรีสงคราม (2568)
จัดทำโดย สำนักงานเกษตรอำเภอศรีสงคราม

ภาคผนวก ข ภาพถ่ายประกอบการดำเนินงานถอดบทเรียนศูนย์เรียนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอศรีสงคราม

วันที่ 15 พฤษภาคม 2568 ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลการถอดบทเรียนศูนย์เรียนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร (ศพก.) ครั้งที่ 1

วันที่ 28 พฤษภาคม 2568 ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลการถอดบทเรียนศูนย์เรียนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร (ศพก.) ครั้งที่ 2

วันที่ 27 มิถุนายน 2568 ลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลการถอดบทเรียนศูนย์เรียนการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
สินค้าเกษตร (ศพก.) ครั้งที่ 3

สรุปผลการถอดบทเรียน ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ปีงบประมาณ 2568

จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อยกระดับการดำเนินงานของ ศพก. และรายงานฉบับสมบูรณ์